

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі
Координатор проектів в Україні

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника»

Кафедра кримінального права навчально-наукового
юридичного інституту

Навчально-наукова лабораторія дослідження проблем
політики в сфері боротьби зі злочинністю Науково-дослід-
ного інституту вивчення проблем злочинності імені ака-
деміка В.В. Сташиса НАПрН України

Служба безпеки України

Львівський форум з кримінальної юстиції

Івано-Франківський обласний осередок Всеукраїнської
громадської організації «Асоціація кримінального права»

Матеріали Міжнародної науково-
практичної конференції

«Політика в сфері боротьби зі злочинністю»

***з нагоди відзначення 25-річчя навчально-
наукового юридичного інституту***

8-10 червня 2017 року
Івано-Франківськ, 2017

2. Волинець Р. А. До питань криміналізації окремих форм порушення бюджетного законодавства України / Р. А. Волинець // Вісник Вищої ради юстиції. – № 3 (11). – 2012. – С. 114-120.
3. Олійник О. М. Превентивний вплив закону про кримінальну відповідальність на нецільове використання бюджетних коштів у збройних силах України / О. М. Олійник // Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 9-10 жовт. 2014 р. / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2014. – С. 520-523.
4. Костенко О. М. Культура і закон у протидії злу / Олександр Миколайович Костенко – Київ: Атіка, 2008. – 352 с
5. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії / Микола Іванович Мельник. – К., 2004. – 400 с.

Шпіляревич В.В.

*Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника, кандидат юридичних наук*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ У НОРМАХ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

За сучасних умов розвитку суспільства одним із пріоритетних напрямів внутрішньої політики нашої держави є протидія злочинності. Її ефективність залежить від низки факторів, з-поміж яких є належна законодавча регламентація заходів кримінально-правового характеру та можливість здійснення комплексного впливу на злочинність. Це насамперед обумовлено тим, що Україна, будучи учасником інтеграційних процесів, намагається забезпечити належне й своєчасне виконання усіх взятих на себе міжнародно-правових зобов'язань. Зокрема, із переходом України до світових загальноприйнятих юридичних норм особливу роль у сфері протидії злочинності відведено міжнародним нормативно-правовим актам, належним чином ратифікованих Верховною Радою України, які передбачають різноманітні заходи протидії кримінальній активності людини, у тому числі й заходи безпеки, під якими слід розуміти різновид заходів кримінально-правового характеру, передбачених КК України, які від імені держави за мотивованим рішенням суду застосовуються до особи, яка перебуває у «небезпечному стані», з метою запобігання повторному вчиненню нею суспільно небезпечного діяння, яке підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК України [1, с. 4, 8, 12].

А зараз більш детально про те, якими саме міжнародними нормативно-правовими актами регламентуються кримінально-правові заходи безпеки.

1. Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 20 грудня 1988 року (ратифікована Постановою Верховної Ради Української РСР «Про ратифікацію Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин» від 25 квітня 1991 року № 1000-ХІІ). Згідно положень цієї Конвенції Сторонам з метою більш ефективного вирішення різноманітних проблем незаконного обігу

наркотичних засобів і психотропних речовин, що мають міжнародний характер, слід вживати необхідні заходи, включаючи заходи законодавчого та організаційного характеру, відповідно до основних положень внутрішніх законодавчих систем, які достатні для того, щоб визнати відповідні дії, пов'язані із незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин, злочинами згідно зі своїм законодавством. При цьому допускається застосування навіть тих заходів, які можуть бути більш строгі або суворі, ніж ті, що передбачені самою Конвенцією ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 20 грудня 1988 року [2, ч. 1 ст. 2, ч. 1 ст. 3, ст. 24].

До одного із найбільш ефективних заходів протидії незаконному обігу наркотичних засобів і психотропних речовин Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 20 грудня 1988 року відносить й спеціальну конфіскацію, якій підлягають [2, ст. ст. 1, 5]:

1) наркотичні засоби, психотропні речовини, матеріали та обладнання чи інші засоби, що використовувалися або призначалися для використання яким-небудь чином при вчиненні цих правопорушень;

2) доходи, отримані або придбані прямо чи непрямо внаслідок вчинення правопорушення, визнаного таким відповідно до п. 1 ст. 3 зазначеної вище Конвенції;

3) власність, на яку були перетворені або змінені доходи;

4) надходження або інший прибуток, отриманий від доходів чи власності, на яку були перетворені або змінені доходи.

2. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією від 27 січня 1999 року № ETS 173 (ратифікована законом України «Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 жовтня 2006 року № 252-V). Держави-члени Ради Європи та інші держави, які підписали цю Конвенцію, враховуючи, що метою Ради Європи є досягнення більшого єднання між іншими державами, які підписали цю Конвенцію, переконані у необхідності здійснювати у невідкладному порядку спільну кримінальну політику, спрямовану на захист суспільства від корупції, яка загрожує правопорядку, демократії та правам людини, руйнує належне управління, чесність та соціальну справедливість, перешкоджає конкуренції та економічному розвитку і загрожує стабільності демократичних інститутів та моральним засадам суспільства.

З огляду на серйозний характер злочинів, передбачених Кримінальною конвенцією про боротьбу з корупцією від 27 січня 1999 року № ETS 173, кожна Сторона вживатиме таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення можливості конфіскації чи в інший спосіб вилучення [3, ч. 3 ст. 19]:

а) засобів вчинення злочинів;

б) доходів, отриманих від злочинів;

в) власності, вартість якої відповідає таким доходам.

3. Конвенція ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 року (ратифікована законом України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції» від 18 жовтня 2006 року № 251-V). Будучи стурбованими зв'язками між корупцією та іншими формами злочинності, зокрема організованою й

економічною злочинністю, у тому числі й відмиванням коштів, Держави-учасниці відповідно до положень зазначеної вище Конвенції сприяють вжиттю і посиленню заходів, спрямованих на більш ефективне та дієве запобігання корупції та протидію їй. З цієї метою кожна Держава-учасниця, згідно з основоположними принципами своєї правової системи, розробляє й здійснює ефективну скоординовану політику протидії корупції, яка сприяє участі суспільства та відображає принципи правопорядку, належного управління державними справами й державним майном, чесності й непідкупності, прозорості й відповідальності. Зокрема, вживає, максимальною мірою, можливою в рамках її внутрішньої правової системи, таких заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення можливості конфіскації [4, ч. 1 ст. 31]:

1) доходів від злочинів, що визначені цією Конвенцією, або майна, вартість якого відповідає вартості таких доходів;

2) майна, обладнання та інших засобів, які використовувались або призналися для використання під час вчинення злочинів, що визначені цією Конвенцією.

Під «доходами від злочину» слід розуміти будь-яке майно, придбане або отримане безпосередньо чи опосередковано в результаті вчинення будь-якого злочину. «Майно» означає будь-які активи, матеріальні або нематеріальні, рухомі або нерухомі, виражені в речах або в правах, а також юридичні документи або активи, що підтверджують право власності на такі активи або інтерес у них [4, п. п. d, e ст. 2].

4. Міжнародна конвенція ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму від 09 грудня 1999 року (ратифікована законом України «Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму» від 12 вересня 2002 року № 149-IV). Беручи до уваги цілі та принципи Статуту ООН, які стосуються підтримання міжнародного миру та безпеки і заохочення добросусідських та дружніх відносин, співробітництва між державами, відповідна Конвенція спрямована на протидію тероризму і його негативним наслідкам стосовно прав людини, зокрема права на життя, як заходами, вжитими на національному рівні, так і шляхом міжнародного співробітництва, з приділенням належної уваги чинним багатостороннім або двостороннім договорам чи угодам між Державами-учасницями. Це обумовлено тим, що акти тероризму за своїм характером або з погляду обставин учинення мають за мету серйозно залякати населення або неправомірно спонукати уряд чи міжнародну організацію здійснити якусь дію чи утриматися від здійснення її, або серйозно дестабілізувати чи зруйнувати основні політичні, конституційні, економічні або соціальні структури країни чи міжнародної організації.

У зв'язку з цим відповідно до положень ч. 1 ст. 8 Міжнародної конвенції ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму від 09 грудня 1999 року кожна Держава-учасниця вживає відповідно до принципів свого внутрішнього законодавства необхідних заходів для того, щоб визначити, виявити, заблокувати або заарештувати з метою можливої конфіскації [5, ч. 1 ст. 8]:

1) будь-які кошти, які використовуються або виділяються з метою вчинення злочинів, зазначених у ст. 2 зазначеної вище Конвенції;

2) надходження, отримані в результаті таких злочинів.

При цьому «коштами» виступають активи будь-якого роду, матеріальні чи нематеріальні, рухомі чи нерухомі, незалежно від способу їх придбання, а також юридичні документи або акти у будь-якій формі, в тому числі в електронній або цифровій, які засвідчують право на такі активи або участь у них, включаючи банківські кредити, дорожні чеки, банківські чеки, поштові перекази, акції, цінні папери, облігації, векселя, акредитиви, але не обмежуючись ними. «Надходження» – це будь-які кошти, отримані або набуті прямо чи опосередковано, шляхом вчинення злочину, зазначеного в ст. 2 Міжнародної конвенції ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму від 09 грудня 1999 року [5, ч. ч. 1, 3 ст. 1].

5. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 року (ратифікована законом України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності та протоколів, що її доповнюють (Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї і Протоколу проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітря)» від 04 лютого 2004 року № 1433-IV). З метою протидії транснаціональній організованій злочинності Державам-учасникам необхідно:

а) докласти серйозних зусиль для розробки матеріального і процесуального внутрішньодержавного законодавства, що узгоджується з законодавством інших Держав-учасниць Конвенції, спрямованого проти транснаціональних злочинних організацій;

б) використовувати всі наявні механізми міжнародного співробітництва в галузі протидії транснаціональній злочинній діяльності і розширювати масштаби заходів, здійснюваних на регіональному рівні;

в) розробити заходи регулювання й адміністративні положення, що забезпечували б велику відкритість і підзвітність комерційних і банківських структур, а отже, меншу можливість проникнення в них транснаціональних злочинних організацій;

г) здійснювати спільні дії з протидії відмиванню грошей і використання прибутків від злочинної діяльності, включаючи заходи впливу на «податкові гавані», з тим щоб вони посилили свої процедури і співпрацювали в досягненні більшої відкритості;

г) надавати одна одній допомогу шляхом видачі осіб, а також передачі доказів і засобів, запитуваних однією зі сторін Конвенції, відповідно до принципів, що містяться в типових договорах ООН про видачу злочинців і взаємну допомогу в галузі кримінального правосуддя;

д) розробити уніфіковані та дійові методи кримінального переслідування, спрямовані проти транснаціональних злочинних організацій, включаючи найсучасніші засоби збору інформації та доказів;

е) здійснювати обмін інформацією з тим, щоб надати іншим Державам-учасникам Конвенції допомогу у розслідуванні, затриманні і карному переслідуванні осіб, причетних до транснаціональної злочинності;

е) позитивно розглядати прохання щодо правової допомоги та інших видів допомоги з метою зміцнення національної системи кримінального правосуддя і правоохоронних органів;

ж) розглянути можливі засоби заохочення Держав-учасниць щодо здійснення Конвенції в повному обсязі;

з) вживати спільні заходи з метою попередження виникнення нових або ліквідації вже існуючих податкових захистів.

Відповідно до положень ч. 1 ст. 12 Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 року, Держави-учасниці вживають, у максимальному ступені, можливому в межах їхніх внутрішніх правових систем, таких заходів, які можуть знадобитися для забезпечення можливості конфіскації [6, ч. 1 ст. 12]:

а) доходи, отримані від злочинів, або майно, вартість якого відповідає вартості таких доходів;

б) майно, устаткування або інші засоби, які використовувалися або призначалися для використання під час вчинення злочинів, що охоплюються цією Конвенцією.

«Доходи від злочину» означають будь-яке майно, придбане чи отримане, прямо або посередньо, в результаті вчинення будь-якого злочину. «Майно» – це будь-які активи, матеріальні чи нематеріальні, рухомі чи нерухомі, виражені в речах чи у правах, а також юридичні документи або акти, які підтверджують право на такі активи або інтерес у них [6, п. п. d, e ст. 2].

Таким чином, на підставі вище викладеного слід відмітити, що на міжнародному рівні важливим та ефективним інструментом кримінально-правового реагування держав на вчинення суспільно небезпечних діянь, передбачених законом про кримінальну відповідальність, вважаються не тільки заходи покарання, а й кримінально-правові заходи безпеки, зокрема такі, як спеціальна конфіскація та вилучення предметів, застосування яких безпосередньо спрямовані на усунення у особи, яка вчинила те чи інше суспільно небезпечне діяння, наявного у неї «небезпечного стану» [7, с. 6; 8, с. 5], а не на відплату такої особи за вчинене нею діяння.

1. Шпіляревич В. В. Кримінально-правові заходи безпеки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право / В. В. Шпіляревич. – Львів, 2015. – 20 с.
2. Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 20 грудня 1988 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_096.
3. Кримінальна Конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією від 27 січня 1999 року № ETS 173 // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 47 (47–48). – Ст. 2028.
4. Конвенція ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 49. – С. 2048.
5. Міжнародної конвенції ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму від 09 грудня 1999 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096.
6. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 року // Офіційний вісник України. – 2006. – № 14. – Ст. 1056.

7. Хавронюк М. Заходи кримінально-правового впливу: які вони бувають / М. І. Хавронюк // *Юридичний вісник України*. – 2013. – № 21 (934). – С. 6–7.
8. Хавронюк М. Заходи кримінально-правового впливу: які вони бувають / М. І. Хавронюк // *Юридичний вісник України*. – 2013. – № 22 (935). – С. 5.

Гануляк Е.М.

*аспірант кафедри кримінального права
навчально-наукового юридичного інституту
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет ім. В. Стефаника»*

ОКРЕМІ ПРОЯВИ ДИСПОЗИТИВНОГО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Як відомо, метод будь-якій галузі права поєднує в собі три первинних способи правового регулювання: дозвіл, зобов'язання і заборону.

Імперативний метод правового регулювання являє собою сукупність прийомів і способів, побудованих на засадах субординації учасників правовідносин. При імперативному впливі у суб'єкта немає вибору, він повинен підкоритися або зобов'язанню, або забороні.

Основним способом диспозитивного кримінально правового регулювання є дозвіл. Воно надає уповноваженій особі право на власні активні дії. Як слушно зазначає С.С. Алексєєв, «дозволом є не просто міра можливої поведінки, а така міра, яка складається в можливості вибрати варіант своєї власної поведінки, проявити активність, реалізувати власний інтерес» [1].

Сутнісним змістом диспозитивного методу є саме дозвіл.

Дійсно, в більшості випадків диспозитивний метод будується на засадах координації, рівності сторін і являє собою вплив за допомогою дозволів. У суб'єкта права є можливість вибору моделі правомірної поведінки в межах, встановлених правовими нормами. Диспозитивність означає, що сторони мають право вступати в ці відносини, але можуть і не робити цього. Проте, кримінальним законодавством може встановлюватися обов'язок вступати в диспозитивні за своєю правовою природою відносини. Так, трудові правовідносини за своєю природою є диспозитивними, і, відповідно, примусова праця заборонена. А кримінальний кодекс шляхом встановлення таких видів покарання, як громадські чи виправні роботи, зобов'язує до примусової праці.

Однак методи диспозитивного кримінально-правового регулювання не обмежуються виключно дозвільними нормами. Диспозитивний метод правового регулювання може мати і кілька інших проявів. Зокрема, зберігаючи намір впливати кримінально-правові відносини, органи державної влади застосовують такі способи, як рекомендації та заохочення.

Рекомендація - це пропозиція здійснити певну (бажану) діяльність, що не має ніякого конкретного заохочення. Наприклад, при реалізації права на необхідну оборону особі рекомендовано не зважати на можливість уникнути пося-